



Sygn. akt I UK 221/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania W. Ż.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o ustalenie niepodlegania ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 lutego 2010 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 6 maja 2009 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej po dniu 8 maja 2008 r. i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania,**
- 2. w pozostałej części skargę kasacyjną oddala.**

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 11 sierpnia 2008 r. wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) stwierdził, że W. Ż. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresach od 12 lutego 2000 r. do 16 czerwca 2002 r., od 1 grudnia 2002 r. do 9 marca 2003 r. oraz od 1 września 2004 r. do nadal.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. wyrokiem z dnia 5 lutego 2009 r. oddalił odwołanie, mając na uwadze następujące ustalenia faktyczne: w dniu 24 sierpnia 1999 r. wnioskodawca został zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy w S. po zakończeniu prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie transportu osobowego Taxi. Od następnego dnia przyznano mu prawo do zasiłku przedemerytalnego. W dniu 12 lutego 2000 r. wnioskodawca zgłosił podjęcie działalności gospodarczej - transport osobowy Taxi. Wnioskodawca posiada zezwolenie z dnia 7 lutego 2000 r. na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób taksówką osobową na obszarze miasta S. na czas nieoznaczony oraz licencję z dnia 10 grudnia 2003 r. na wykonywanie transportu drogowego taksówką na obszarze miasta S., ważną do dnia 31 grudnia 2018 r. Działalności tej nie wyrejestrował. Od dnia 1 lipca 2000 r. wypłata zasiłku przedemerytalnego W.Ż. została zawieszona ze względu na zmianę przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, wykluczającą możliwość pobierania zasiłku i prowadzenia działalności pozarolniczej. W okresie od 17 czerwca 2002 r. do 30 listopada 2002 r. wnioskodawca był zatrudniony w A. w S. Za powyższy okres wykazywana była podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości najniższego wynagrodzenia. W okresie od 10 marca 2003 r. do 30 maja 2008 r. pracował w firmie M. – E.K. w W. Za okres od 10 marca 2003 r. do 31.08.2004 r. E. K. wykazała minimalną podstawę wymiaru składek. Od września do grudnia 2004 r., za styczeń i luty 2005 r. oraz za lipiec 2007 r. E. K. wykazała przerwy w opłacaniu składek - urlop bezpłatny. W pozostałych miesiącach podstawa wymiaru składek była niższa od najniższego wynagrodzenia. Od dnia 8 maja 2008 r. wnioskodawca

nabył prawo do emerytury. W latach 2000-2007 wnioskodawca zgłosił Urzędowi Skarbowemu w S. przychody z tytułu stosunku pracy i z tytułu działalności gospodarczej. Te ostatnie przychody kształtowały się: w 2000 r. - 2.683 zł, 2001 r. - 18.196 zł, 2002 r. - 4.324 zł, 2003 r. - 4.897 zł, 2004 r. - 6.373,50 zł, 2005 r. - 7.464 zł, 2006 r. - 8.778,50 zł, 2007 r. - 12.253 zł.

Analizując zgromadzony materiał dowodowy Sąd Okręgowy uznał, iż brak jest podstaw aby przyjąć, iż wnioskodawca od 2002 r. nie prowadził działalności gospodarczej. Z jednej strony wnioskodawca za pomocą zeznań świadków [...] udowadniał, iż zaprzestał prowadzenia działalności gospodarczej od 2002 r., z drugiej - wykazywał przychody z działalności gospodarczej, by - jak twierdził - zachować licencję. Za nieprzekonujące Sąd pierwszej instancji uznał twierdzenia W. Ż., iż gdyby nie odprowadzał podatku, to utraciłby licencję na wykonywanie transportu. Zezwolenie wnioskodawcy nr 2/2000 zostało bowiem wydane na czas nieoznaczony, zaś licencja 24/2003 ważna jest do 31 grudnia 2018 r. Sąd Okręgowy uznał, iż wprawdzie świadkowie zeznali, iż od 2002 r. nie widzieli wnioskodawcy na postoju, to jednak nie wyklucza to, że mógł on zabierać pasażerów z innych miejsc poza postojem. Mając zaś na względzie, iż do chwili obecnej wnioskodawca nie wykreślił z ewidencji działalności gospodarczej, w tym czasie nie chorował, nie przebywał w szpitalu, oraz deklarował przychody z prowadzonej działalności gospodarczej do opodatkowania, zatem od 12 lutego 2000 r. do nadal nieprzerwanie prowadzi usługi transportowe. W związku z powyższym stwierdził, iż zaskarżona decyzja jest zgodna z prawem, ale jedynie do daty przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury, bowiem po dniu 8 maja 2008 r. wnioskodawca podlegał dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł W. Ż.

Wyrokiem z dnia 6 maja 2009 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż wobec nie wykazania przez wnioskodawcę, iż w spornych okresach miało miejsce rzeczywiste zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przy braku wykreślenia wpisu z ewidencji działalności gospodarczej, przyjąć należało, iż w tym czasie prowadził działalność gospodarczą i z tego tytułu podlegał obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Należy bowiem zauważyć, iż

zawieszenie bądź wyrejestrowanie działalności gospodarczej jest stanem faktycznym, a nie prawnym, albowiem ani przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych ani ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych nie przewidują takiego stanu. Instytucję zawieszenia działalności gospodarczej wprowadzono dopiero od 20 września 2008 r. w związku ze zmianą przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej wskutek wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008 r. Nr 141, poz. 888), co jednakże nie wpływa na sytuację prawną wnioskodawcy wynikającą z zaskarżonej decyzji. Analizując zgromadzony materiał dowodowy Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, iż brak było przekonujących dowodów, iż wnioskodawca w spornym okresie faktycznie nie prowadził działalności gospodarczej. Do połowy czerwca 2002 r. wykazywał w księdze przychodów i rozchodów zdarzenia gospodarcze, co - w ocenie Sądu Apelacyjnego - jednoznacznie potwierdza, iż wykonywał czynności w ramach zarejestrowanej działalności gospodarczej. Także w kwestionariuszu wypełnionym przy ubieganiu się o pracę w firmie M. wnioskodawca opisując przebieg dotychczasowego zatrudnienia zaznaczył, iż działalność gospodarczą prowadził do 17 czerwca 2002 r. O ile skarżący ostatecznie nie kwestionował objęcia go ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej od dnia 12 lutego 2000 r. do 16 czerwca 2002 r., to nie można przyjąć - jak wywodzi apelujący - że w pozostałych okresach objętych zaskarżoną decyzją zaniechał wykonywania czynności usługowych taksówką. Wprawdzie słuchani w sprawie świadkowie wskazywali, iż nie widzieli wnioskodawcy na postoju taksówek, czy też poruszającego się oznakowanym emblematami taksówki pojazdem na terenie S., lecz biorąc pod uwagę fakt, że świadkowie przyznali, iż możliwe było zabieranie pasażerów z innych miejsc niż postój taksówek, jak również wykonywanie usług w porach nocnych lub dziennych, to możliwe jest uznanie, iż ich twierdzenia nie mogą być przesądzające w sprawie. Nie można bowiem pominąć okoliczności, iż za sporne okresy W. Ż. odprowadzał podatek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Jednocześnie za nieprzekonujące należało uznać jego wyjaśnienia, że kwoty „takie zmyślił” dla potrzeb utrzymania uprawnień licencyjnych, skoro

kwestia uiszczania podatku nie wpływała w żadnej mierze na zachowanie licencji. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie bez znaczenia prawnego była okoliczność, iż wnioskodawca posiadając zezwolenie na wykonywanie zarobkowego przewozu osób taksówką na czas nieokreślony, mimo tego ubiegał się o kolejną licencję, przy czym miało to miejsce w czasie, gdy stanowczo twierdził, iż zaprzestał prowadzenia działalności gospodarczej w tym zakresie. Racjonalność takiego zachowania w świetle wyjaśnień wnioskodawcy budzi poważne wątpliwości. Biorąc pod uwagę fakt, iż wnioskodawca w tym czasie podjął zatrudnienie w firmie M., a z umowy sporządzonej z pracodawcą wynikało, iż wyraził zgodę na używanie własnego samochodu osobowego w jazdach lokalnych oraz zamiejscowych w związku z działalnością gospodarczą pracodawcy podzielić należało stanowisko Sądu Okręgowego, iż wykonywał na rzecz tej firmy działalność transportową. W konsekwencji oznacza to, że W. Ż. zobowiązany był do uregulowania należnych składek ubezpieczeniowych wraz z odsetkami. Organ prawidłowo wyliczył wysokość zobowiązania z powyższego tytułu opierając się na treści art. 18 i art. 20 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 53 ust. 2 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, jak również art. 104 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Na powyższe orzeczenie Sądu Apelacyjnego ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną powołując się na naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: - art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz.887 ze zm.), poprzez błędną jego wykładnię, iż wpis do ewidencji działalności gospodarczej oraz zgłoszenie do urzędu skarbowego, wskazuje na prowadzenie przez wnioskodawcę działalności gospodarczej, a co za tym idzie w myśl art. 13 pkt 4 powołanej ustawy winien podlegać obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, co miało istotny wpływ na treść wyroku, bowiem wpis do ewidencji, jak również fakt niewyrejestrowania działalności z urzędu skarbowego, nie może stanowić o tym, iż wnioskodawca faktycznie prowadził działalność gospodarczą; - art. 23 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie przez Sąd, iż W. Ż. zobowiązany jest do uiszczenia odsetek od należnych składek na ubezpieczenie, pomimo tego, iż zwłoka w uiszczeniu składek mogła jedynie być spowodowana

przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który posiadając wiedzę na temat wpisu do ewidencji działalności gospodarczej W. Ż., nie wystąpił wcześniej o zapłatę składek, a nadto wbrew art. 9 k.p.a. nie pouczył wnioskodawcę o obowiązku uiszczania tychże składek z uwagi na zgłoszenie działalności gospodarczej, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia, bowiem jeśli wnioskodawca miał obowiązek uiszczania tych składek, to brak informacji (naruszenie art. 9 k.p.a.) i zwłoka organu rentowego w podjęciu decyzji (naruszenie zasady szybkości postępowania, art. 12 k.p.a.), nie powinna skutkować negatywnymi skutkami dla W. Ż. i powodować obciążaniem go odsetkami za zwłokę. Ponadto powołał naruszenia przepisów postępowania, tj.: - art. 316 § 1 k.p.c. i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., a polegającego na nieuwzględnieniu odwołania wnioskodawcy w części, mimo przyjęcia przez Sąd, iż decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest zgodna z prawem, ale jedynie do daty przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia, gdyż po 8 maja 2008 r. wnioskodawca nie podlegał już obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, a co za tym idzie Sąd winien uwzględnić odwołanie W. Ż. w tej części i zmienić zaskarżoną decyzję w ten sposób, że obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym trwał do 8 maja 2008 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie będącej przedmiotem rozpoznania – wbrew twierdzeniom skargi kasacyjnej – nie doszło do naruszenia prawa w związku z niewłaściwym zastosowaniem art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, skoro przepis ten nie budzi wątpliwości, że osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu od dnia rozpoczęcia wykonywania takiej działalności i ubezpieczenie to trwa do dnia zaprzestania jej wykonywania. Nie kwestionując poglądu wyrażonego w orzecznictwie sądowym, że obowiązek ubezpieczenia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność – w tym działalność gospodarczą - wynika z faktycznego prowadzenia tej działalności, a zatem o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, powodującej wyłączenie z tego ubezpieczenia, decyduje faktyczne zaprzestanie tej działalności, przy czym kwestie związane z formalnym zarejestrowaniem, wyrejestrowaniem, czy zgłaszaniem przerw w tej działalności

mają ewentualnie znaczenie w sferze dowodowej, i nie przesądzają one same w sobie o podleganiu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego - stwierdzić należy, iż faktyczne zaprzestanie wykonywania działalności gospodarczej może skutkować uchyleniem obowiązku ubezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2005 r., I UK 105/04, OSNP 2005/13/198 oraz wyrok z dnia 14 września 2007r. , III UK 35/07, niepublikowany, a także wyrok z dnia 12 listopada 2007 r., I UK 147/07, niepublikowany). Niemniej jednak oceniając niniejszą sprawę należy podzielić stanowisko Sądu drugiej instancji – że poczynione ustalenia nie dają podstaw do twierdzenia, iż skarżący zaprzestał prowadzenia takiej działalności w okresach przez siebie wskazanych. W istocie więc, mimo podniesionego w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia prawa materialnego, skarga ta kwestionuje wyłącznie ustalenia faktyczne Sądu drugiej instancji, sprowadzające się do przesądzenia, że ubezpieczony pomimo istnienia obligatoryjnego obowiązku ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej i odprowadzania z tego tytułu należnych składek, powyższych obowiązków nie spełniał. Przy czym skarżący nie był w stanie dowieść okoliczności, iż zaprzestał prowadzenia takiej działalności, w ręcz przeciwnie jego zachowanie w spornym okresie dowodziło słuszności podjętej decyzji organu rentowego z dnia 11 sierpnia 2008 r., a podnoszone przez niego argumenty w jego ocenie świadczące o faktycznym zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej nie miały jakiegokolwiek racjonalnego uzasadnienia prawnego, gospodarczego, czy też zgodnego z zasadami „doświadczenia życiowego” bądź „zdrowego rozsądku”. Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności oraz mając na względzie fakt, że uzasadnienie podstaw skargi nie zwiera w tym zakresie zarzutu naruszenia przepisów procedury cywilnej stwierdzić należy, że skład orzekający Sądu Najwyższego jest związany stanem faktycznym niniejszej sprawy, będącym podstawą wydania zaskarżonego wyroku. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie jest kwestionowany pogląd, iż w przypadku, gdy skarga kasacyjna nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania, bądź gdy zarzut taki okaże się nieuzasadniony, Sąd Najwyższy jest związany stanem faktycznym sprawy stanowiącym podstawę wydania zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Stanowisko takie zawierają między innymi wyroki z dnia 6 listopada 1996 r., II UKN 6/96 oraz II UKN 9/96 (OSNAPIUS

1997/11/199 i 201) a także z dnia 12 października 1999 r., II UKN 140/99 (OSNAPiUS 2001/1/28 – notka i orzecznictwo tam wskazane). W tym miejscu wskazać należy, że z treści art. 1 k.p.c. wynika jasno, iż przedmiotem sądowego postępowania cywilnego mogą być jedynie sprawy cywilne. Za takie uznaje się sprawy wynikające ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz inne, do których przepisy kodeksu cywilnego stosuje się z mocy ustaw szczególnych. Tym samym zarzut skargi kasacyjnej dotyczący naruszenia art. 9 i 12 kodeksu postępowania administracyjnego przez Sąd Apelacyjny przy wydawaniu zaskarżonego wyroku jest całkowicie chybiony, albowiem przepisy kodeksu postępowania administracyjnego nie miały w ogóle zastosowania, w sprawie której wyrok ten dotyczy.

Mając na uwadze, że Sąd Apelacyjny pomimo prawidłowego ustalenia, iż zaskarżona decyzja jest zgodna z prawem, ale jedynie do daty przyznania wnioskodawcy prawa do emerytury - bowiem po dniu 8 maja 2008 r. wnioskodawca podlegał dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym, nie rozstrzygnął o tym w sentencji wyroku oddalając w całości apelację - zasadna jest część skargi kasacyjnej, w której ubezpieczony wskazał naruszenie przepisów postępowania art. 316 § 1 k.p.c. i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., polegające na nieuwzględnieniu odwołania wnioskodawcy w części, mimo przyjęcia wskazanego wyżej ustalenia o dobrowolnym podleganiu ubezpieczeniom społecznym po dniu 8 maja 2008 r. Dlatego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej po dniu 8 maja 2008 r. i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu od ponownego rozpoznania na podstawie art. 389¹⁵ § 1 k.p.c. W pozostałej części skargę kasacyjną oddalił na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.